

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală.
Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Discursul de deschidere

rosit de d-nul **Gheorghe Jianu**, vicepreședintele Reuniunii învățătorilor rom. din Eparhia Caransebeșului la Adunarea generală, ținută la 11 Octombrie 1909 st. n. în *Cacova*.

Onorată Adunare generală,

Ca să înțelegi, cum ajung eu să vă salut din acest loc de onoare, dați-mi voe, domnilor colegi, să vă pomenesc, ca un fapt din viața lăuntrică a Reuniunii noastre, că vrednicul și iubitul nostru președinte, d-nul *Ion Marcu*, pe temeiul unor motive grele, și destul de plausible, s'a retras dela conducere, avînd însă, în urma hotărîrii comitetului nostru central, să poarte grija de afacerile Reuniunii până la adunarea generală prezentă. Tot din asemenea motive mi-am fost anunțat și eu abdicarea din postul de vicepreședinte. Și dacă totuși ne mai vedeți printre D-voastră, pricina o găsiți în dragostea ce ne leagă de D-voastră, și în dorul de a conlucra la prosperarea acestei societăți; o datorie ce socotim că o au și membrii-pensionari...

Deci, pentruca Reuniunea să nu potigniască în lucrările ei, eată-ne pe amîndoi încă la această masă verde. Nu ca vătăvi, ci ca tovarăși cu credință, cari nu ne putem clinti dela post. Cînd cadé sabia din mîna maimarelui, trebuie s'o apuce, neîndoelnic, până și cel din urmă soldat. Eată cum, din voea ori din nevoea împrejurărilor, de rîndul acesta am ajuns eu, ca un membru mai mărunt al Reuniunii, a-mi face simpluminte datorita, la care ne obligă pe toți deopotri *cinstea steagului*, dela care nimeni dintre noi nu poate deserta.

Onorată Adunare generală, Obicinuița dela catedră, de a ne potrivi la predarea învățăturilor și după anutimpuri, ne silește a ne opri un

moment cu gîndul la această toamnă plină și fecundă, vremea bunătaților, dar și vremea întristării; vremea melancholiei cum îi zic cărturarii. Și de ce se întristează lumea, mai ales toamna cînd are la îndămină cele mai multe din rodirile cîmpului? Se întristează, pentrucă ne apropiem de adormirea naturii; se apropie earna, cînd înceată desfătările vieții, cînd nu ne mai înviează verdeața cîmpului, cînd nu ne mai dezmeardă cîntăreții codrului.

Toamna zburdălnicia pascilor călătoare e înlocuită prin îngrijorarea drumului greu ce au să-l facă pentru a se scăpa de amenințarea gerului ucigător. Și, domnilor, după principiile metodului deductiv, tînguiea din aceste premise ne mută imaginea la îngrijorarea drumului greu ce are să-l facă de-acum înainte și Reuniunea noastră. Nu vedeți, nu simțiți cum și acest așezămînt al nostru e cutrupit de toamna vieții sale, după care orînduirea neînțeleasă a firii nu ne îngăduie să așteptăm decît crivețul care alungă toate gongile pămîntului în culcușurile lor de earne.

Aceste încheieri, peit de fioroase, peatit de izbitoare și vrednice de a fi pomenite la întîlnirea noastră de astăzi, n'au decît să ne stringă tot mai mult rîndurile, ca în vreme de primejdie. Și dacă o fi să ne-apuce earna grea, nu ne rămîne decît să imitam instinctul pascilor migratoare, conlucrînd toți fără preget la înveselitoarea reculegere.

Rînduneaua cînd simte că se desprimăvărește, își ia ortacul de mîna, și trecînd peste cite țări și mări, dar fără a zîmînti drumul, se întoarce earăși preciz la cuibul părăsit. Nicî învățații lumii nu-și pot da seama de puterea instinctului, pe care l-a sădit Dumnezeu, ca pentru păstrarea genului ei păsăresc, și în mica rîndunică.

Că cum știe corăbierul să-și cîrmuiască naea în largul mării, plutind zile și săptămîni întregi între cer și apă, nu ne mai mirăm. Mintea ome-nească a născocit busola, care îndreptînd corabia către țelul ei, îi ferește pe călători de rătăcirile talazurilor. Totastfel a sădit Dumnezeu și în fiecare om citeo busolă, pentru a-l feri de rătăcirile vieții. Deciteori făptuim lucruri bune, simțim bucurie; deciteori ne lăsăm ispitiți de năravuri rele, simțim o greutate pe suflet.

Busola care arată fiecărui om calea mîntuirii, i-se zice la carte *conștiința*, pe înțelesul tuturor: *omenia*, podoaba omului, fără de care — dacă și tăriitoarele își au instinctul lor, un fel de busolă ocrotitoare: omul „fără omenie“ e mai netrebnic și decît dobitocul. Căci, dacă în natură vipera e atît de stricăcioasă, o omorîm ca să ne scăpăm de ea, dar de omul *fără conștiință* nu ne putem păzi așa ușor.

Cultivarea conștiinței! Eată unde trebuie pusă pirghia!

Asta-i cărarea mai nouă a școalelor, la poarele cu mai multă învățătură; pe această cale izbăvitoare trebuie s'apuce și poporul nostru cu mai puțină învățătură. Toate slăbiciunile și neajunsurile detotfelul, cari opresc în loc propășirea neamului nostru, vădesc mai pe sus de orice îndoială: *slăbetea școalelor noastre primare*.

Avem programe peste programe, dar n'avem ceiace nu se cuprinde în niciun program școlar, n'avem rezultate pipăibile în cultivarea conștiinței elevilor noștri.

În școala veche nu s'a dat nimic pe îngrijirea sănătății; nu s'a făcut aproape nimic pentru dedarea elevilor la muncă conștiințioasă; nu s'a pilduit îndeajuns prețul omeniei. Eată deunde vine în multe locuri mizeria boalelor, lenea, și pestetot stricăciunea moravurilor la poporul nostru.

FOILETON.

Vălenii-de-Munte

și cursurile d-lui Nicolae Iorga.

— Icoane răzlețe. —

4) De **Mihail Gașpar**.

În vara aceasta cursurile s'au început în ziua de 2 Iulie. În această zi a sosit la Văleni d-nul *Barbu St. Delavrancea*, literat, politician, pușintel și avocat, cel mai mare orator al României moderne. D-sa a salutut pe auditorii sosiți, în cadrul unei clasice vorbirî despre tendința și nota populară a literaturii mai noi românești, dînd prin aceasta un binemeritat respuns celui mai nou academician, *Duiliu Zamfirescu*, care a găsit de bine a-și inaugura intrarea în templul imortalității prin discursul său, devenit de o tristă celebritate la noi, prin care a dat cu piciorul în toată mișcarea mai nouă literară cunoscută sub: *poporanism*. D-nul *Duiliu Zamfirescu*, diplomat român la Roma, în orașul ruinelor și al minunilor cari azi nu se mai repetă, trăind în mediul acesta al remășiștelor unor vremi clasice, remășiște cari toate expiră timpuri de aur atît în politică cît și în literatură, de sine înțeles că simte o oarecare desgust, vede un fel de decadență a felului de a gîndi, frunzărind productele recente ale literaturii românești.

Și nicî că se poate altfel — după d-nul Zamfirescu. Ce artă poate dovedi filosofia rurală a lui nenea Stan Cremene, care s'a născut într'o stîna pe Razău, a trăit în Dobrugea, și povestește poveștile sale sarbede și simple pe lingă Prut pe

undeva. Nu-i nicio artă în literatura aceasta, care nu are nimica nobil în sine, nimic artistic; totul miroase a caș, urdă, opinci, sumane sparte, căciulî unse, lutun prost, ițari vătămăși, cămeși murdare, ș. a. m. d. Căci înadevăr acestea sînt calitățile subiectelor cari obvin în noua literatură adecă: în a țaranului.

Lucrul acesta nu-i prea convine d-nului Zamfirescu.

În saloanele din Roma, înțeleg că nu obvin realitățile înșirate, dar cum va trece d-nul Zamfirescu în țara al cărei chip și putere o reprezintă chiar d-sa, va da la fiecare pas de subiecte poporaniste.

Mai mult! Va da chiar și subt jobene, în ghețele de lac, în mînuși de glasă, în fracuri moderne, de aceleași subiecte.

Discursul acesta a produs mare resens. Cutit mai virtos că și d-nul Zamfirescu se ocupă cu literatura — adevărat cu cea boerească — și, decî, trebuia să fie mai precaut în aserțiunile d-sale.

La acest strigăt de atac, a respuns în numele poporanismului d-nul *Delavrancea* la Vălenii-de-Munte. În felul d-sale, a luat subt cușit întreg discursul academic al lui Zamfirescu și făcîndu-i o operațiune, foarte succasă, l-a dat gata.

D-nul *Delavrancea* a plecat din punctul de vedere al frumuseții literaturii populare. Poveștile minunate, duioasele doine cari tremură durerea în suflet, voioasele cîntece, lunecoasele glume și pilduirile saturate de înțelepciune ale satelor noastre, au format purerea un tesaur neprețuit de frumusețe artistică. Deja înaintașii noștri, luceferii literaturii noastre, *Eminescu* și *Alexandri*, se adapă

la acest izvor fecund luînd frumuseți din această splendidă podoabă.

Viața, adevarata viață a poporului românesc, este concentrată în viața dela țară. Viața aceasta este și poate fi numai oglinda sufletului poporului român. Viața de oraș nu are farmec. La orașe, goana după pinea zilnică, traiul mai lax, nevoile mai mari, zgomotul, modernismul ucigător de ideale, sînt toate momente care împedecă ca în orașe să se poată dezvolta o viață care să aibe farmec. În zgomotul și alergarea nebună a orașelor poezia vieții nu prea are ce căuta.

Poezia aceasta și farmecul vieții, au remas afară la țară, unde nu le amenință infecția fabricelor, și a cafenelelor din orașe. Acolo în seninătatea curățeniei naturii, în ploaea de aur ce se revarsă îmbelșugată de sus din bolta albastră, în mijlocul cîmpiilor vesele și a umbroaselor păduri, pe culmi de munți și lingă izvorul săltăreț, cu o vorbă în cuprinsul larg al naturii curate și feciorelnice, a remas neatinsă curățenia sufletului românesc.

Și dorind să-l cunoască cineva, trebuie să vină să-l caute unde a remas astfel — la țară.

Și pe această temă, singură adevărată și justă, continuînd d-nul *Delavrancea* a mortificat discursul de recepție al academicului Zamfirescu.

Las'că templul nemuritorilor români, Academia, nu prea e fericită în a alege pe al cui cap să pună cumuna nemuririi. Cei mai de seamă oameni ai neamului nu sînt acolo. Ceiace se șoptește pare a fi adevărat: politicianismul și protecțiunea s'au încuibat și la Academie.

Și nu e bine. Căci suferă știința.

Invățătorii, strîmtorați de îndatoririle sistemului, cînd și limba strămoșilor noștri a ramas aproape ca o cenușotcă, zgugulită la vatra familiară, înlătură din școală tot ce li-se pare materie neexamenabilă. Deunde să mai aibă vreme a se îndeletnici mai stăruitor și cu cultivarea conștiinței? Eată dece auzim pe mulți învățători vătîndu-se, că pe alocurea după ce ies băeții din școală, nici nu le mai dă bună ziua, necum să le fie, cum s'ar cuveni, și mulțumitori.

Dacă bodicăim prin toate coturile sistemelor învechite, găsim și pricina care îl face pe învățător neprețuit, umilit, ca să nu zic chiar și batjocurit, în societate. Invățătura pe dinafară, drilajul, a adus școala la bancrot. Școala modernă însă, școala adevărată, va feri pe elevi de această tradițională plictiseală, și de supraincordarea reclamată de dobîndirea notelor.

Invățătorul de mine nu se va mai ține ca orbul de gard de obligația sistemului vechi, ci, punîndu-se, cum s'ar zice, în pelea copilului, după descoperirile mai noi ale „pedagogilor experimentali” *Sikorsky, Burgerstein* ș. a., va căuta să cunoască mai bine decît pîn'acum *individualitatea copilului*, avînd a-l deprinde să-și grijiască cît de mult sănătatea, avînd a-l obicinui la muncă liberă, neatîrnătoare, și prin puterea exemplului, avînd a-i cultiva conștiința, să-l dea societății ca om întreg, ca om „de omenie”.

Prin pilde vii din viața de toate zilele învățătorul va arăta elevilor, că nu s'a pomenit nicăiri vr'o abatere dela rînduiala bună din lume, vătîndu-se în toate locurile și în toate timpurile, că:

*Omul bun petrece bine,
Omul rău pățește rău.*

Și cum toți creștinii ne închinăm în numele Tatălui ș'al Fiului ș'al sfîntului Duh: Sfînta Treime care netezește calea celorce doresc să vadă bine în lume, totastfel să ne sîrguim, deci, și noi învățătorii a cultiva în școală: *sănătatea, munca și omenia*. Prin această Troiță școlară va conlucra fiecare învățător la viitorul poporului său; în numele acestei sfînte Treimi declar și eu adunarea generală deschisă.

Probleme sociale.

II.

Medici, veterinarî, agronomi și silvicultori avem puțini detot. Aceste cariere însă sînt foarte raționale. Ce avînt puternic s'ar da economiei de vite, industriei de casă și ocupațiunilor mici în timpul iernei, printr'un bun și devotat agronom.

Spre aceste cariere ar trebui să-și îndrepte privirile mai mulți dintre tinerii noștri, că deși nu promet lefurî grase momentan, aceste ocupațiuni sînt sănătoase, rentabile și cinstite, mai vred-

nice de cînstete decît multe alte ocupațiuni de domnișori, cari zi-de-zi ceasuri întregi învîrtesc pe degete bastonul pe promenăzi și sed resturnați în scaunele cafenelor și restaurantelor, ale salelor de concerte, teatre, precum și a atîta altor spectacole publice, cîte le oferă un oraș mare.

Părinții săraci aleargă, se zbućiumă în dreapta și'n stînga, ca să-și dea pe citeun copil al lor la școală. Se poate că mulți copii sînt talentați, și talentele nu trebuie să le lăsăm a-se perde, dar părinții sînt în cele mai multe cazuri lipiți pămîntului de săraci. Ce bine ar face toți aceștia, dacă și-ar da copiii la o meserie, care le asigură o ocupație și viață independentă, trăi tîgnit, abundanță materială și liniște sufletească. Comerțul și industria practică este adevăratul teren de muncă vast și deschis pentru tinerii noștri. Să luăm pildă dela Americani. Nu e rușine a munci orce muncă onestă, dar e rușine și păcat a lăsa altuia bucătura din gura ta flămîndă.

I. Victoranu.

IGIENĂ.

Caria dinților.

Un dinte stricat însemnează că este bolnav de carie. În știință caria dinților este explicată prin descompunerea chimică a elementelor, cari compun dinții; peste această descompunere chimică se altoesc microbi, care îi măresc puterea de distrugere, și așa se prepară sfărămarea întregului dinte, dacă nu intervenim să punem stavilă acestui îndoit rău.

Caria e cel mai mare dușman al dinților. Ea se produce la toți dinții, la toate vîrstele și la toate clasele sociale. Nimeni nu scapă de caria dinților, dar fiecare poate să-și micșoreze furia și să-și suprimă efectele: distrugerea dinților și durerea.

Caria se produce îngeneral la toți dinții, dar maicusamă la măsele și la dinții anteriori ai maxilarului superior, foarte rar atacă ea dinții incisivi și caninii ai maxilarului inferior. Vîrsta la care sînt mai ușor atacați dinții, este între 10—20 ani, contrar credinței generale a publicului, care își închipue, că stricarea dinților ține de bătrînețe. Către bătrînețe dinții nu se mai cariază, decît foarte rar. Altele sînt infirmitățile dinților atunci: slăbirea gingielor, formarea petrelor, efectul unor boale, efectul unor medicamente și altele. Caria dinților este apanagiul neplăcut al copilăriei și al vîrstei adolescente. Explicația acestui fapt este, că după apariția lor, dinții proaspăt formați au o textură rară, mai puțin rezistentă agenților cariei.

Este de o importanță principală să se știe și să se țină minte această epocă, la care dinții se cariază mai cu înlesnire, fiindcă în timpul

acestei perioade critice pentru dinți, între 10—20 de ani, își găsește cel mai eficace rezultat aplicarea principiilor de igienă dentară, rațională.

Pînă acum nu e dovedit că caria dinților se ia dela om la om, dar este cu precisiune știut că ea se propagă la sigur dela un dinte la altul în aceeași gură. În cavitatea unui dinte cariat se strîng și stagnează resturi alimentare, cari, intrînd în descompunere, descompun chimicește și dinții alăturați. Aceștia propagă boala mai departe și dezastrul devine general, dacă nu se intervine în mod energetic.

Ceiace înșeală mai mult persoanele la ai căror dinți se pronunță caria, și îi face să neglijeze măsurile de vindecare, este faptul că caria nu e semnalată dela începutul ei prin durere; durerea nu vine decît mai tîrziu, cînd răul e destul de mare, și foarte rar dispăre dela sine; mai ades ea merge progresînd, paralel cu mărirea cariei.

Începutul acestei boale este mai totdeauna o pată negricioasă, alteori gălbue, și în această pată caria își sapă încet, dar sigur, o cavitate, care se mărește mereu și nu se oprește niciodată dela sine.

Astăzi caria dinților trebuie privită ca un rău puternic și general. Toată lumea suferă și se plînge de caria dinților. În 10 ani numărul persoanelor, cari se prezintă în cabinetele chirurgilor-dentiști s'a înzecit.

ECONOMIE.

Libertatea individuală și economică în producțiune.

II.

În ținuturile unde domnia sclăvia, sclavul se deosebia foarte puțin de animale. El nu avea proprietate, nu dispunea de ființa sa proprie, nu putea singur să întreprindă nimic, ci cu totul ațirna de voința stăpînului. În decursul acestui timp, întreg progresul omenesc, și în parte și producțiunea, a fost împedecată în dezvoltarea ei. Mai apoi vine creștinismul, care, propagînd egalitatea tuturor oamenilor, sfarmă lanțurile sclăviei. Dar nici creștinismul n'a putut să le redea oamenilor libertatea lor naturală, pe care trebuiau să o moșteniască, căci după sclăvie urmează un nou sistem de organizare: „feudalismul”, care timp de mai bine de 1000 ani a încetușat dinnou libertatea individuală și economică. Pe acele timpuri erau două clase, una numai cu drepturi, alta numai cu îndatoriri. După acest fel de organizație, deși libertatea individuală nu e tocmai așa de restrînsă ca pe timpul sclăviei, libertatea economică este stînjinită, căci nu fiecare om se putea ocupa cu meseria ce o doria și pentru care era destoinic. Îndeosebi ramurile industriale erau în

Membrii și-î alege Academia română foarte nenorocit. Cu Duiliu Zamfirescu cel puțin nu a prea nemerit-o.

Și de-ar fi numai Duiliu Zamfirescu...

Cîți sînt, însă, cari își îndreaptă pașii spre acest sanctuar al științei? Cîți cărpaci — Dumnezeule! — cari însă toți se cred meșteri. Și în niciunul nu se găsește atîta modestie, să depărteze dela sine această cînstete pe care înadevăr nu o merită.

Calea care duce la Academia română ar trebui să fie: *calea muncii încordate, muncă de ani de zile, muncă care să taie brezde adînci în întreaga viață a neamului românesc*. Zic ar trebui. Căci azi încă nu e așa. Azi e destul să compilezi o carte, pentruca să-ți câștigi titlu de a intra sub arcadele sacrului templu al Minervei. Înfine nu numai la noi e așa. Chiar și Francezii se vaită, zicînd, că azi-mine va fi cînstete să nu fi în Academia franceză. Dacă în Franța e așa, dece nu și în România! Înfine treaba Academiei cu d-nul Zamfirescu. Din partea obștei române, și de dincoaci și de dincolo, și-a luat d-sa partea: Noli me tangere!

Am făcut această abatere pentru acei cititori cari nu au luat act despre această luptă purtată înpreajma veriî anului acestuia. Dacă m'am prea depărtat de obiect, să mi-se treacă cu vederea.

D-nul Delavrancea nu este numai scriitor, dar este și orator; și încă ce orator! Sper că atunci cînd însuși d-nul N. Iorga, care încă este *cineva* în ale oratoriei, zice despre d-nul Delavrancea că este cel mai mare orator al României, am zis destul. Ceiace strică nițel armonicul portretului lui Delavrancea, este — politica. Adevărat că este

chestia d-sale proprie, totuși cred a exprima dorirea multora dintre cei cari au avut fericirea să-l cunoască, cînd zic că locul d-sale ar fi să fie *alături de Nicolae Iorga și A. C. Cuza*. O zic aceasta pentrucă sînt convins, că sufletul larg, poetic și plin de ideal al d-nului Delavrancea, nu cred să găsiască — nici nu poate — mîngăere în sinul aceluși mediu, al căruî adept s'a declarat a fi d-nul Delavrancea.

Și în schimb ce putere, ce aplomb ar primi micul partid al — ha! să-î zic în jargonul lui Honigmann-Miereanu dela „Adivor” — *partidul lui Ioargă* prin intrarea unei puteri de calibrul d-nului Delavrancea.

Și sper să nu mă înșel cînd cred că în o bună dimineața vom lua cu bucurie act de intrarea d-nului Delavrancea în tovărășia d-nului N. Iorga.

Pentru noi cei de sub Coroana Sf. Stefan, schimbările aceste nu au niciun efect, pentru România însă ar avea consecințe uriașe. Căci d-nul Delavrancea are și nume și are și trecut.

Între lei.

Narațiune istorică de E. Malsow.

Tăcere adîncă domnia în templul Vestei*) din Roma, în al căruî interior ziua, cînd forul gemea de miș de oameni, pătrundea un lăzgomot

*) *Vesta*, zeița caminului casnic și al focului sacru, avea un templu minunat pe forul roman din Roma. În el ardea un foc, care trebuia păzit ziua și noaptea de fecioarele vestale. Stingerea acestui foc însemna o mare nenorocire pentru oraș și stat.

asemănător cu mugetul mării îndepărtate. Acum era noapte, și tăcere domnia și afară pe piața cea vastă.

Pe o bancă aurită se odihnia, pe covoare prețioase siriene, vestala *Claudia Quinta*, veghind și vișînd, avînd datorica a păzi focul sacru. Un veșmînt alb îi înfășura corpul, și capul ei frumos era împodobit de o panglică lată de aur, podoaba frontală a vestalelor. Hala cea lată și rotundă era în semiobscuritate, din care strălucia palid colunnele de marmoră albă, pe care se răzima tavanul împodobit cu aur. Focul sacru, care ardea în mijloc, pe altarul de peatră, împrăștia o lumină foarte slabă.

Poate să fi fost mezul nopții, cînd perdeaua cea grea, care acoperia ușile ce răspundeau în afară, fu dată la o parte, și în hala templului intră un bărbat în armatura strălucitoare a pretorianilor, a gardei imperiale. O îndrăzneală colosală! Legile romane pedepsiau cu moarte pe orce bărbat, care intra noaptea în templu. Zăngănitul armaturii sale de aur o făcu pe vestală să-și ridice ochii; ea sări în sus și-și fixă ochii asupra celui ce intră, cașicînd ar fi văzut o fantomă, ear nu om din carne și oase.

În fine îi zise cu buze tremurătoare:

— Îndrăznețule, cine ești? Nu ști că moartea-l ajunge pe celce calcă noaptea în acest sanctuar? Ce cauți aici în templul zeiței curate?

— Frumoasă Claudie — zise bărbatul — eu te-am văzut deunăzi la jocuri, din loja fratelui meu, împăratul. Niciodată n'am văzut o altă femeie mai frumoasă și mai nobilă decît tine. Am venit să-ți comunic aceasta.

Acum îl recunosc. Era fratele împăratului

mînile breslelor, erau un fel de monopol al breslaşilor. Răul cel mai mare ce l-au adus breslele producţiunii, consistă, deci, în restricţiunea libertăţii economice cu privire la întemeierea de întreprinderi.

Maî firziu, cam începînd din secolul al XVI-lea, pînă în secolul al XVIII-lea, cele mai multe drepturi ale breslelor au fost luate din partea puterii statului, care a fost introdus aşa nimitul sistem al concesionării, sau regulamentării, în senzul căruia numai pe lingă oarecare concesiune putea cineva să întreprindă vreo meserie. Acest sistem a favorizat încitva producţiunea în mare. După acest sistem, care însă earăşi s'a cassat, din cauză că s'a văzut că e îngreunător pentru dezvoltarea forţelor productive, şi îngreunător pentru puterea statului, s'a introdus în viaţa economică principiul libertăţii individuale şi economice. În senzul acestui principiu oricine poate întemeia orcefel de întreprindere, dacă întruneşte anumite condiţiuni prescise de lege şi egale pentru toţi cetăţenii unei ţări. Şi astăzi toate ţările au la baza organizaţiunii lor: *libertatea individuală şi economică.*

I. Conciatu.

CRONICA.

Adunarea generală a învăţătorilor rom. din Eparhia Caransebeşului s'a ținut Lunî, la 11 curent nou, subt presiunea vicepreşedintelui ei *Gheorghe Jianu*, în frunţaşa comună *Cacova*, unde au fost primiţi cu o vădită dragoste. În şedinţa I. după discursul presidial, pe care îl dăm în frunţa foii, înainte de a se trece la ordinea de zi, s'a făcut cu înduioşare parentarea repositărilor membrii fondatori *Dr. Alexandru Mocsonyi*, *Coriolan Brediceanu* şi *Dr. Gheorghe Anca*.

Ear după salutările P. O. D. protopop *Alexandru P. Popovici*, ca delegat al conzistorului nostru diecezan, a M. O. D. ajutor de inspector şcolar *Czegledi*, a delegatului învăţătorilor aradani *d. Dirlea* şi a învăţătorului *Traian Linţia*, ca gazdă de casă, vrednicul fost preşedinte, neîntrecutul slujbaş de 34 ani al Reuniunii, d-nul *Ion Marcu*, a fost aclamat cu mare entuziasm de membru onorar.

În şedinţa II. după ce s'a trecut peste referada comisiunilor, s'a hotărît ca adunarea din anul viitor să se țină la Panciova, de unde se va face şi o excursie la Belgrad; s'a decis editarea organului Reuniunii „Educatorul” (cu preţul abonamentului anual: 2 cor. pentru membri şi 4 cor. pentru nemembri); însfîrşit, s'au ales dirigiitorii Reuniunii, preşedinte: *Gheorghe Jianu*, vicepreşedinte: *Ion Vidu*, notari: *P. Bandu*, *M. Crăciun*, *P. Şimianu*, casier: *P. Rămneanţu*, bibliotecar: *A. Onae*, fisc: *Dr. C. Jurca*. Membri în comitet:

Deciu, comandantul gardei romane, un tiner depravat de timpuriu, şi cunoscător al tuturor viţiilor din capitala lumii. Cînd intrase în circ, nu de mult, *Claudia*, în frunţa colegelor sale, pentru a ocupa locul de onoare, destinat vestalelor la jocuri, se întilnise cu dînsul. Respectuos se dedese la o parte, corespunzător obiceiului timpului; însă o urmă, şi după cum a aflat ea dela colegele ei, atenţiunea prinţului imperial era îndreptată la jocuri mai mult asupra ei, decît asupra cailor şi a conducătorilor de care. Dînsa însă nu i-a dat nicio atenţiune.

Cum putea avea curaj îndrăzneţul, contrar obiceiului antic divin, a intra în templu şi a o ofensa cu cuvintele sale? Ca Roman, el trebuia să ştie, că aceasta atrage după sine pedeapsa cu moarte.

Prinţul înaintă cîţiva paşi şi-i zise:

— Ascultă-mă *Claudio*!... Te iubesc. Trebuie să devinţi mea. Urmează-mă. Nu astăzi, — cînd hotărăşti tu! Dece vrei ca în singurătatea acestui templu să-ţi jăleşti tinereţea şi frumuseţea în serviciul zeiţei? La aceste cuvinte vestala înaintă spre altar, pe care ardea focul sacru. Faţa ei nobilă deveni foarte palidă, ear ochii ei negri scăpărau fulgere de minie şi dispreţ. Ridică mîna şi-i arătă uşa.

— Nu te teme de nimic — continuă îndrăzneţul, apropiindu-se şi mai mult de dînsa. — Nu te teme. Eu sînt destul de puternic pentru a te proteja şi contra legii. Impăratul este bolnăvicios. Medicii îi prezic o viaţă scurtă. Moare el, — pretorianii mei mă proclamă împărat. Vrei tu să respingi pe viitorul cezar, căruia-i va aparţine lumea?

— Nebunule — strigă vestala — dacă nu părăseşti imediat acest sanctuar, voi chema ser-

Ion Marcu, Traian Henţu, Dr. Gheorghe Dobrin, Ioan Caba, Gheorghe Lipovanu, Iosif Badescu, Petru Savi, Stefan Otonoga, Gheorghe Catană şi Grigore Palici.

Sfinţirea bisericii din *Cacova*, cu punerea antimisului, se va oficia mîne, Duminecă, prin protoereul nostru tractual.

Mercuri dimineaţa au plecat d'aici la Sibiu deputaţii congresuali *Ilie Trăilă* şi *Dr. Petru Corneanu*, ear azi a plecat delegatul Reuniunii înv. *Gheorghe Jianu* pentru a lua parte la centenarul lui Şaguna la Reşinari.

Prietinul şi colaboratorul nostru d-nul *Ilie Bogdanu* din Bucureşti, luînd şi d-nealui parte la întrunirea învăţătorilor din *Cacova*, a căzut pe mîna unor calumniatori de profesie, cari l-au învinăţit cu minciuni de tot felul, debitate fără niciun Dumnezeu, chiar şi la adresa alesului preşedinte *Oh. Jianu*. Dece n'au curajul aceşti becisnici să spună pe faţă ce au de spus? Ei, dece se ascund păcătoşii să nu-i audă nimeni? Dece?

În „Tribuna” un neiscălit critică viaţa de pîn'acum a Reuniunii învăţătorilor din Eparhia Caransebeşului. Deocamdată nu putem zice decît că are, şi n'are, dreptate. Vom reveni.

Cutremur de pămînt în Croaţia.

La universitatea din Budapesta s'au înseris 7300 de studenţi universitari la diferite facultăţi.

Consiliul comunal al oraşului Sibiu a decis ca strada Morii, una din stradele mai de frunte, să fie numită în viitor „Strada Şaguna”.

Duminecă, la 10 Oct. n. s'a inaugurat portul Constanţa (România).

O miţă turbată a muşcat Marţi în *Ciclova-montană* şapte persoane, cari au fost imediat transportate la institutul Pasteur din Budapesta.

La staţiunea Porta Orientalis, cînd s'a oprit trenul ce venia dinspre Caransebeş, o mare ceată de fărani a năvălit Duminecă asupra vagoanelor, furînd tot ce s'a găsit în ele. Pănăce a sosit poliţia dela staţiunea vecină furii au dispărut în bezna nopţii, fără a putea fi pîn'acum descoperiţi.

Ucişagul preotului gr. or. rom. *Corneliu Marcu* din Togir, *Moise Uţa*, abia' acum, după doi ani a fost descoperit şi osîndit de tribunalul din Becicherec la moarte prin ştreang.

vitirii templului şi atunci eşti pierdut. Du-te, zeii să te pedepsiască!

El rise ironic.

— Zeii? Eşti tu aşa de proastă, să poţi crede în ei? Pentru cei cuminţi nu există zeii. Să se roage lor vulgul! Noi adorăm frumuseţea şi credem numai în plăcerile lumestii. Eu rid de zeii şi de supărarea lor.

— Atunci teme-te de dispreţul meu — strigă ea, şi se îndreptă spre uşa, pentru a părăsi templul.

El însă i-se puse în cale şi-i zise:

— Alege între amorul şi minia mea. Tu nu mă cunoşti. Cine mi-se împotrivesc, pe acela-l nimicesc. Cedează! Nu astăzi; însă lasă-mi speranţa, că vei ceda.

— La o parte! — strigă ea scoţînd pumnalul din teaca de argint, care atîrna într-o parte. — La o parte, şi nu îndrăzni a mă atinge. Pe tine sau pe mine, pe unul din noi amîndoi, ne va izbi acest oţel!

Cum sta astfel înaintea lui, cu pumnalul ridicat în mîna dreaptă, semăna mai mult unei zeiţe, decît unei fiinţe omeneşti. Frumuseţea ei îl ameţi, opunerea îl amări; însă văzu că trebuie să cedeze.

— Mă duc — zise el — pentru că n'am venit să mă lupt cu o femeie. Iţi las timp de gîndire. Nu uita, că tu nu poţi alege decît între iubirea şi minia mea. Pe tine nu te pot apăra zeii, dacă eu vreau peirea ta.

Zicînd acestea, părăsi hala templului.

Marţi şi Mercuri, la 12 şi 13 Octombrie, s'a ținut la Sibiu adunarea generală a Asociaţiunii pentru literatura şi cultura poporului român. După serviciul divin, asesorul conzistorial *Dr. Miron E. Cristea* a rostit un admirabil discurs, care a produs impresie asupra publicului din marea catedrală. Apoi membrii Asociaţiei şi oaspeţii s'au întrunit în palatul naţional, unde a avut loc deschiderea adunării generale, prezidată de d-nul *Andrei Birseanu*. La deschiderea adunării a azistat şi mitropolitul *Meşianu*. Cunoscutul nuvelist *Ion Agîrbiceanu*, în conferinţa sa constată că în clasele societăţii româneşti dela noi începe a se observa o desbinare periculoasă. Oamenii ridicaţi din popor încep a se instrăina de el. Adepţii unei periculoase filozofii mercantile încep să se înmulţiască în dauna poporului. Trebuie, deci, să se înceapă o acţiune serioasă încontra acestor curente nesănătoase.

Ultimul dintre marii Hurmuzăcheşti, *baronul Nicolae Hurmuzachi*, membru onorar al Academiei române, a încetat din viaţă la 19 Septembrie în vîrstă de 83 ani.

Joî, la 7 Oct. a repositat la Năşaud, în vîrstă de 61 ani, *Ciril Deac*, vicarul Rodnei, preot de frunte şi bun român.

Şi la Bucureşti se va serba mîne pomenirea Marelui Ierarh *Andrei*.

Nepoata papei Pius X, care suferia de mai multă vreme de mania religioasă, s'a sinucis.

Congresul naţional-bisericesc s'a deschis, Joî la 1/14 Octombrie, prin I. P. S. S. Arhiepiscopul-Mitropolit *Ion Meşianu*.

A murit poetul *Gheorghe din Moldova (G. Kernbach)*.

Renovatorul învăţămîntului spaniol, în senz liberal, bătrînul *Ferrer*, condamnat la moarte de tribunalul marşial pentru amestec în ultimele turburări revoluţionare, a fost împuşcat Mercuri la 13 Octombrie.

În Alpi dispare lacul Maerjeleu. Apa i-se perde în interiorul muntelui.

Avizăm din nou publicul din Oraviţa şi jur că tînărul avocat *Dr. Kalkbrenner* şi-a deschis aici cancelaria în casa I. Băcker lingă Tipografia C. Wunder.

Cu ocazia concertului şi teatrului arangeat în favorul bibliotecii Reuniunii de citire şi cîntări din *Ciclova-montană*, au încurs suprasolviri şi oferte benevole dela următorii domni: *Ilie Trăilă*, cor. 2.20; *Dr. L. Méhes*, *Dr. L. Cigăreanu*, *Teodor Răbăgia (Ritişor)*, *Lazar Roman (Ritişor)*, cite 2 cor. *Dr. Ion Nedelcu*, *Petru Popovici* notar pens. *N. Turla*, *Iovan Miuţa (Ritişor)*, cite 1 cor. *Gh. Brebete*, cor. 1.80; *Ion Munteanu* şi *Damian Izverniceanu*, cite 40 fil. Se aduce mulţămîntă tuturor acestor binefăcători. *C. Bernaz*, preşedinte; *Mihael Velceleanu*, casier; *Nic. Călniceanu* secretar.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut „Organizaţiunea creditului prin băncile româneşti”, un studiu de *Engen Brote*. Arad, 1909. „Tribuna” institut tipografic, Nichin şi cons. Preţul Cor. 1.50. Cuprinde: I. Cronologia şi răspîndirea geografică a băncilor. II. Forma juridică şi comercială a băncilor. III. Capitalul de operaţiune al băncilor. IV. Cheltuelile de administraţie ale băncilor. V. Profitul net al băncilor. VI. Profitul brut al băncilor. VII. Scăderile organizaţiunii de credit în raport cu chetarea ei publică. VIII. Reforme pe baze vechi şi noi.

Aziz.

Subscrişi, fondatori ai institutului „Ancora”, am hotărît să aminăm termenul de subscriere pînă la **1 Mai 1910**.

Rugăm pe domnii colegi să binevoiască a face propagandă pentru a putea înfiinţa „Ancora” cu un capital mai mare decît cel proiectat.

Cacova la 12 Octombrie 1909.

S. Popescu m. p. V. Babi m. p. R. Dimboi m. p. Leontin Puşcariu m. p.

Editor proprietar: *Gheorghe Jianu*.
Redactor responsabil: *Alexandru Purgariu*.

Totfelul de inserțiuni și reclame se primesc spre publicare în **PROGRESUL** în cele mai avantajoase condițiuni cu prețuri moderate.

Reclama e sufletul comerțului. — Prin reclamă a progres!

Publicăm itinerarul trenurilor pe linia Oravița—Jidovin—Recița și Oravița—Jidovin—Lugoj, așa cum este valabil delă 1 Octombrie n.:

1. Oravița—Jidovin—Recița.

Oravița pleacă	130	1115	306
Maidan-Agadii	143	1128	319
Ticvaniul-mic-Greovaț	200	1145	336
Cacova	210	1201	346
Comoriște	241	1234	417
Forotic	256	1249	432
Surducul-mare	319	112	454
Doclin	339	132	514
Tirol	354	147	529
Fizegi	402	155	537
Jidovin	417	210	552
Boeșa-română	458	248	620
Boeșa-montană	519	314	632
Recița-română	533	328	700
Recița-montană	626	445	814
	631	451	820

2. Oravița—Jidovin—Lugoj.

Oravița pleacă	1115	—	130
Jidovin	210	—	427
Gataia	216	—	423
Lugoj	300	—	506
	553	—	511
	833	—	739

3. Recița—Jidovin—Oravița.

Recița-montană pleacă	240	738	340
Recița-română	246	748	346
Boeșa-montană	333	849	433
Boeșa-română	358	955	500
Jidovin	423	1017	525
Fizegi	443	1040	607
Tirol	500	1058	624
Doclin	519	1123	643
Surducul-mare	531	1136	655
Forotic	551	1206	715
Comoriște	603	1219	727
Cacova	626	1248	750
Ticvaniul-mic-Greovaț	647	121	811
Maidan-Agadii	657	132	821
Oravița	717	153	841
	730	208	855

4. Lugoj—Jidovin—Oravița.

Lugoj pleacă	1220	240	—
Gataia	328	456	—
Jidovin	510	758	—
Oravița	603	837	—
	607	1040	500
	855	208	730

La orele de noapte (de la 6⁰⁰ seara până la 5⁵⁹ dimineața) minutele sînt subliniate.

„SENTINELA“

instituit de economii și credit ca societate pe acții în Satul-nou (Réva-Ujfalú)

efectuește toate operațiunile de bancă și primește depuneri spre fructificare cu 5% interese, plătind institutul și darea de 10% după interese. La cerere se trimit deponenților și securi poștale cu cari se trimit bani fără a plăti porto la poșta.

Direcțiunea.

Farmacia

„La Sf. Gheorghe“

— Oravița —

vis-avis de prăvălia lui R. Goldstein în strada principală.

În farmacia mea, arangeată modern, se capătă înafară de

tot soiul de medicamente și diferite parfumuri franceze, engleze, pudră, săpunuri

și alte articole de tot felul atît pentru țerance, cît și pentru damele de elită.

Cu distinsă stimă

ADOLF GROS
apotecar.

„PLUGARUL“

societate pe acții din Cacova

x-11

dă
5-6%

și plătește și darea după depuneri. Acordă împrumuturi pe obligațiuni și amortizare cu 6-7%, ear personale cu 8%. Escomptează cambii. Asigurează vite și mijlocește cumpărarea de mașini agronomice.

La

Tipografia „Progresul“

în Oravița

se capătă

totfelul de tipărituri,
cu prețuri absolut solide.

Banca de asigurare

„Transylvania“

fondată la 1868, primește asigurări de viață și asigurări încontra focului și încontra grîndinei etc. în condiții foarte favorabile. Valori asigurate: 105 milioane cor. — Despăgubiri plătite: 71/2 milioane cor. Fonduri de rezervă: 2 milioane cor.

Informațiuni la Direcțiune în Sibii, strada Cisnădiei 5., la Agentura principală în Arad, la Agentura cercuală din Oravița și la Agenturile locale de prin diferite comune românești, reprezentate prin bărbați de ai noștri de toată încrederea.

În Secaș e de vinzare, în condițiuni favorabile,

o casă de locuit,

acomodată și pentru negustorie.

A se întreba la proprietarul **Aurel Berceanu** în Biserica-albă (Fehértemplom), 3-3 orî la Administrația noastră.

America!

Plecarea: din Havre în fiecare Sîmbătă, din Wiena în fiecare Marți.

◆ Linia franceză. ◆

Bilete de tren americane pentru orcare stațiuni cu prețurile originale. Informațiuni gratuite și franco numai prin Linia franceză.

Wien IV., Wiedner Gürtel Nr. 16.

15-7 A se observa precis adresa!

Aviz.

Marea prăvălie
cu articole de băcănie

a institutului de bani »Plugarul«
din Cacova,

ce a stat mai înainte sub vestita firmă **Toma Stanca**, a trecut sub conducerea harnicului nostru negustor **Gheorghe Lerca**, care se va strădui a menține și ridica renumele acestei case solide românești. 3-1

Anunț.

Cele mai bune, mai moderne și mai durabile

ghete și cizme

numai la mine se pot căpăta. În magazinul meu am tot felul de ghetă, lucrăte exclusiv în atelierul meu.

După comande pregătesc ghetă americane, vinătorești, ortopedă și aite feluri de ghetă.

Prețuri solide și moderate.

x-16

Cu stimă

BENEDICT CSONGĂR

— Oravița. —